

DE KORHAAN

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

DE KORHAAN

Verenigingsorgaan van Vogelwerkgroep "Het Gooi en Omstreken"

Redactie : Henk Hardon
Maarten Klomps
Andries Stoker

Redactieadres: Gabriëlgaarde 42, 1241 AM Kortenhoef, 035-62478

Illustraties : Ronald Sinoo

Typewerk : Marianne Harder
Yvonne van Klaveren

Verzending : Bep Dwars- van Achterbergh, Prinsenstraat 15, Hilversum

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren. De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Inleveren Kopij : uiterlijk 10 NOV.

DENK AAN NIEUW KOPY ADRES

Inhoudsopgave:

107	: Redactioneel
108 - 109	: Programma en jubileum
110 - 111	: Bestuursmededelingen
112 - 113	: Verslag excursie Flevoland
114 - 115	: Nachtextexcursie langs de Waal
116 - 121	: Zaagbekken op het Laarderwasmere in de periode van 1937-1981
122 - 123	: Resultaten nestkasten voor Torenvalk en Ransuil in de Flevopolders
124 - 126	: Sperwerdrama
127	: Rietgorzen buiten hun normale gebied
128 - 129	: IJsselmeertellingen 1980- 1981
130 - 132	: Veldwaarnemingen

† REDAKTIONEEL

- De redactie van de Korhaan heeft een wijziging ondergaan. Vele zullen inmiddels vernomen hebben dat Kees van Lambalgen naar Nijmegen is vertrokken, we bedanken hem niet alleen voor zijn vele redactie werk, maar ook voor de arbeid verricht in de sub groepen.

Kees heeft inmiddels toegezegd een excursie te leiden in zijn nieuwe vogelgebied, namelijk de Ooypolders.

Een nieuw enthousiast redaktielid vonden we in Maarten Klomps.

- Hanneke Lodenstein, onze zeer gewaardeerde penningmeesteres en organisatrice van de excursies heeft besloten haar functies met ingang van 1 oktober neer te leggen. Wij bedanken je Hanneke voor het vele werk wat je voor onze V.W.G. gedaan hebt.

- Het aktiekomitee "Redt de Oostvaardersplassen" heeft maar liefst 30.000 handtekeningen verzameld en deze onlangs aangeboden aan J. vander Veen, wethouder van Ruimtelijke Ordening van de gemeente Lelystad. Ook is een tweede "Oostvaarders" nieuwsbrief verschenen die bij hen te verkrijgen is. De beslissing over het spoorwegtracée is door minister Zeevalking uitgesteld tot 1 november.

- Van de Subgroep Propaganda hebben wij een hele fraaie V.W.G. sticker ontvangen, die niemand z'n neus voorbij mag laten gaan. Nu ons 15 jarig jubileum voor de deur staat, is het goed op deze manier meer bekendheid te geven aan onze Vogelwerkgroep.

En als U vindt dat dit niet de laatste Korhaan moet zijn die in de bus valt dan hopen we op wat kopy.

Er is niets meer in voorraad en het is de bedoeling dat de leden onze Korhaan volschrijven.

PROGRAMMA

- Dinsdag 13 oktober Contact-werkavond. Op deze avond ligt het in de bedoeling om braakballen te onderzoeken. Meenemen, pincet, loep, borsteltje.
Deze avond wordt gehouden in de Godelinde Scholengemeenschap te Naarden, tijd 20.00 uur.
- Donderdag 22 oktober Lezing: Als onderzoeker verbonden aan het Rijksinstituut voor Oecologisch onderzoek is drs. P.J.Drent gespecialiseerd in het gedrag van mezen. Zijn onderwerp van deze avond gaat over de "Levenscyclus van de Koolmees", m.a.w. hoe leeft een Koolmees nu eigenlijk. Diverse factoren drukken hun stempel op het gedrag en de overlevingskansen van deze soort. Voedselkeuze, beukenoten, menselijke invloeden en populatieverloop zullen enkele hoofdpijnen zijn in deze dialezing.
De lezing wordt gehouden in de Goede Herderkerk, Simon Stevinweg 146 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.
- Dinsdag 27 oktober VERGADERING VAN DE SUBGROEP AVIFAUNA.
De resultaten van de diverse onderzoeken van het afgelopen broedseizoen zullen worden besproken. Voor de komende winter- en voorjaarsperiode worden de plannen opgesteld. Alle belangstellenden zijn van harte welkom in de Godelinge Scholengemeenschap te Naarden (ingang naast de voetgangersbrug over de oude Rijksweg).
Aanvang 20.00 uur.
- Donderdag 29 oktober De VRIENDEN VAN HET GOOI houden hun ALGEMENE LEDENVERGADERING.
Na de pauze (21.00 uur) zijn belangstellenden welkom om de lezing die dan volgt bij te wonen. Ons vogelwerkgroeplid dr. W.K. Kraak houdt een dialezing over "de vogels van het Gooi".
Plaats: Hof van Holland (Weverzaal) te Hilversum.
- Dinsdag 10 november Contact-Werkavond.
Deze avond wordt gehouden in de Godelinde-scholengemeenschap te Naarden, tijd 20.00 uur.
- Zondag 22 november Auto/wandel excursie naar de Arkenheemse polders, o.l.v. Maarten Klomps, Henk Hardon. Met een wandeling langs het randmeer.
Meenemen; laarzen en evt. regenkleding.
Verzamelen op het Oosterspoorplein in Hilversum tijd vertrek 8.00 uur.

Donderdag 26 november Lezing. De in 1978 afgestudeerde ecooloog drs. F. Vera is de man geworden die de enorme waarde van de Oostvaardersplassen zeer duidelijk in de publiciteit bracht. "De Oostvaardersplassen" is derhalve het onderwerp van deze avond. De grote natuurwaarde van dit onvergelykbare gebied met z'n geweldige levensgemeenschap van allerlei planten en dieren is al tot ver over onze grenzen bekend. Er is echter voor dit nog jonge natuurgebied zo als u weet al weer een hele grote bedreiging: de spoorlijn! Deze avond wordt de honderdste ledenavond van onze vereniging. We hopen dat u in de gelegenheid bent van uw belangstelling blijkt te geven. De lezing wordt gehouden in de Goede Herderkerk, Simon Stevinweg 146 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Zondag 13 december Auto excursie, naar de Flevopolder o.l.v. Yves Vogel. Verzamelen Oosterspoorplein in Hilversum tijd 8.00 uur. We zijn waarschijnlijk in de loop van de middag terug. Dus brood en koffie meenemen.

9-10 januari Landelijke stootvogeltelling door onze V.W.G. worden alleen 't Gooi, Vechtplassengebied en de Eempolders geteld. Opgeven bij Artur du Mosch, J.P.Thijssepark 11, 1411 XJ Naarden, tel. 02159-46141 (alleen in het weekend).

JUBILEUM

Het jaar 1982 waarin onze Vogelwerkgroep 15 jaar bestaat nadert al met rasse schreden. De subgroep propaganda is zeer druk met de voorbereidingen van een jubileumavond, welke eind februari gehouden zal worden.

Het ligt in de bedoeling deze avond te houden op kasteel Groeneveld in Baarn. Zeker is al dat de bekende Belg en roofvogelkenner de heer Suetens zijn film "Grote valken van Zuid Europa" zal vertonen (met o.a. Slechtvalk, Steenarend en Dwergarend).

Aansluitend aan deze jubileumavond wordt er een tentoonstelling gehouden met als thema "Vogels in het Gooi". Ook zullen er enkele excursies gehouden worden voor het grote publiek.

Wie aan de creatieve wedstrijd mee wil doen (zie vorige Korhaan pag. 103) wordt verzocht dit alvast te melden aan Joke Hardon (02154-18804). Men wordt verzocht dit te doen voor 1 december.

Er is ook een plan een nestkastbouwpakket samen te stellen om deze tijdens de tentoonstelling te kunnen verkopen.

Wie er wat voor voelt de organisatie van dit bouwpakket op zich te nemen kan contact opnemen met Nico Klippel (02159-31041).

BESTUURSMEEDEDELINGEN

- Door de gemeente Bussum is negatief gereageerd op ons subsidieverzoek.
- De oeverwaluwand op de Warandé berg welke in het voorjaar door het V.G.N. (Vrijwillige Goois Natuurbeheer) is afgestoken, heeft maar liefst 200 paren broedgelegenheid verschaft. Een buitengewoon succes!
- Verzoek van de Stichting Kritisch Faunabeheer om gevallen van jacht op Ganzen aan hen te melden. Dit om wat meer inzicht te krijgen over de omvang van de Ganzenjacht in Nederland. Meldingen doorgeven aan 04116-78446 of 085-336075.
- In het redactioneel heeft U al kunnen lezen dat Hanneke het penningmeesterschap m.i.v. 1 oktober heeft overgedragen aan Henk Hardon.
- Ook de wijziging in de redactie is daar vermeld. In het bestuur zal de subgroep door Henk Hardon vertegenwoordigd worden.
- Het nestkastenverslag over de jaren 1976, 1977 en 1978 is verschenen. Het Verslag werd samengesteld door H. de Soete en H. Seyffert is verkrijgbaar voor f 2,50 bij de subgroep nestkasten (beperkte oplage)
- De Korhaan redactie is op zoek naar een goede 2de handse I.B.M. type machine. Graag een telefoontje naar Henk Hardon (02154-18804).
- De Nieuwsbrief nummer 2 van het Aktiekomitee "Redt de Oostvaardersplassen" is uit. Wilt U het laatste nieuws en het verloop van de aktie weten dan kunt U dit aanvragen bij Ger Blok (03240-16101) kosten ca. f 2,-
- Het ekskursie verslag van het Vogelweekend op Vlieland (oktober 1980) is samengesteld door Jelle Harder. Het 12 pagina's tellende verslag geeft een uitstekend beeld van het weekend en de maar liefst 102 waargenomen soorten worden behandeld. Het ligt ter inzage op de werkavonden in de Godelindeschool.

Adreswijziging.

A.Floor, Oranjeweg 8, 1241 XS Kortenhoef 035-63308
A.M.A. Geurts, Anth.Fokkerstr 12, 1403 VR Bussum

Nw.leden,

F. Heilman, Bloesen 14, Huizen, 02152-61976
mv. Ram-Lieverst (huisgenootlid)
mv. A. Massing-v. Vliet, v.Almondeln. 15, 1215 PC Hilversum
mv. IJ.Ferree, Kapelstr. 57, 1404 HW Bussum
N.v.Heusden, Jonkerwg. 8, 1217 BN Hilversum, 035-48251

Geroyeerd:

Hermans, Blaricum
Jungcurt, Amsterdam
Valkenburg, Kortenhoef

DE NIEUWE VOGELWERK GROEP STICKER

Ronald Sinoo heeft voor onze Vogelwerkgroep een zeer fraaie sticker ontworpen. U ziet deze hierbij afgebeeld.

U kunt deze sticker voor f 0,50 verkrijgen op de ledenavonden, de werk-contactavonden en bij Han de Soete, G.v. Amstelstr. 410, H'sum.

VOGELS IN DE EEMPOLDERS

Onze uitgave Vogels in de Eempolders is nog steeds verkrijgbaar voor f 7,-. U kunt het afhalen bij Nico Klippel, Ruthardlaan 12 Bussum, Bep Dwars, Prinsenstr. 15 H'sum, Jessy v. Leyden Raboes 9 Laren en bij Rob Moolenbeek, A. Voetlaan 14 Ankeveen. Ook kunt u het boekje bestellen door overmaking van f 9,10 (incl. portokosten) op postgiro nr. 2529179 t.n.v. V.W.G. Het Gooi en Omstreken.

VERSLAG VAN DE EERSTE EXCURSIE IN FLEVOLAND, GEORGANISEERD DOOR DE
SUBGROEP ZUID/FLEVOLAND

Jan Boshuizen, Ger Blok

Toen wij werden benaderd door Rudi Fransen van Natuur 2000, Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, voor het organiseren van een excursie in de Flevopolders twijfelde ik wel even. Dit zou immers de eerste excursie zijn die gegeven werd door de Subgroep Zuid-Flevoland. Gelukkig waren er twee mensen van onze Vogelwerkgroep (Jan Boshuizen en Huub van Duivenoorden) die het wel aandurfd. En zo stonden wij vrijdag 8-5-'81 om twee uur in Almere een bus met ca. 30 Belgen op te wachten.

Tijdens de kennismaking bleek dat ze allemaal hevig benieuwd waren naar "onze" vogelrijkdommen in de Flevopolders; zij wilden die Zilverreigers Zee- en Visarenden nu wel eens zien! Mede omdat ze hun vogelexcursie in Nederland 's morgens hadden aangevangen met een boottocht door het Naardermeer en daar eigenlijk meer de algemene rietvogelsoorten hadden kunnen bewonderen waren de verwachtingen hoog gespannen. Gezien het jaargetijde, de maand mei; wanneer er relatief weinig stootvogels etc. zijn konden we alleen maar hopen dat we toch nog leuke dingen zouden zien.

Tijdens de busrit vertelde Jan hoe de polder was ontstaan, hoe de ontginning in z'n werk ging, en wat voor vogelsoorten er zo al voorkomen. Op een slikachtig terrein nabij de Kempphaanweg zagen we fouragerende Kluten, Grutto's, Strand- en Bontbekplevieren en een Tureluur. In een hoekje zaten wat Bergeenden en er vlogen enige Kneutjes, Rietgorsen en Gele Kwikstaarten in het rond. Verder weg vloog een Bruine Kiekendief ♂ boven het riet en een Torenvalk stond te "bidden". De excursiegangers waren bij het zien van deze vogelsoorten wel in hun sas.

Ons volgende doel was het "Lepelaarsplassengebied" bij het gemaal 'De Blocq van Kuffeler' waar we wat Grauwe Ganzen wilden laten zien, die daar al weken achtereen fourageerden in het weiland. Wat schetst onze verbazing, er was geen één gans te bekennen; zeker doorgevlogen naar de Knardijk! Wel zaten er in het IJsselmeer ca. 10 Krakeenden (Deze worden in België zelden gezien). Aan de oever zat een Oeverloper met z'n staart te wippen en de Visdiefjes vlogen schreeuwend boven onze hoofden. Binnendijks bij de Lepelaarsplassen zagen we in een wilg, vlak langs de weg, een Braamsluiper ♂ die rustig zat te zingen, de Fitis eronder ondersteunde zijn lied.

Verder doorgelopen naar de plassen zagen we ca. 30 fouragerende Slobeenden, enige Kluten, Grutto's en zéér ver weg een Lepelaar. Aalscholvers en Grauwe Ganzen vlogen over.

Ons volgende reisdoel zou het befaamde Oostvaardersplassengebied worden nabij de Knardijk. Vanuit de bus zagen we boven de Oostvaardersdijk nog een Lepelaar vliegen. Bij de Knardijk zagen we ca. 30 Zwarte Sterns boven de Zeilplas vliegen. Vervolgens moesten we natuurlijk ook even de Vogelhut laten zien. Op het pad er naar toe zie je meestal behoorlijk wat rietvogels, gelukkig ook nu weer, o.a. wat Karekieten, 1 Snor, 2 ♂; 1 ♀ Blauwborst, Rietzangers, Rietgorzen. Ondertussen hoorden we ook Baardmannetjes maar we zagen ze niet. Zo snel gaf Jan echter de

moed niet op en zei: "Als we ze horen dan moeten we ze ook kunnen zien," en inderdaad na enige tijd geduldig wachten zagen we 5 prachtige Baardmannetjes tussen het riet scharrelen.

Verder zagen we langs het pad in totaal 4 Koekoeken vliegen.

Er kwam opeens beroering in de gelederen; een Blauwe Kiekendief ♂ kwam langsvliegen.

Uiteindelijk toch doorgelopen naar de hut waar we 1 Zwarte Ruiter en 11 Regenwulpen zagen overvliegen en natuurlijk de fourageervluchten van de Aalscholwers. Terug op de Knardijk werd nog een Braamsluiper opgemerkt in de Hollandse Hout, tevens hoorden we een Groenpootruiter en de zang van een Nachtegaal.

Bij het slikkenterrein halverwege de Knardijk zagen we o.a. 1 Oeverloper, 1 Zwarte Ruiter, 1 Slobeend ♂, Kluten, Grutto's, Bontbek- en Strandplevieren.

Nog even doorgereden naar de Knarsluis, waar we ca. 30 Huiszwaluwen konden bewonderen welke nestelen in de sluis. Het was nu zes uur geworden en nu tijd om de terugreis naar Almere te aanvaarden. Onderweg vertelde ik over onze actie voor verlegging van het tracé van de spoorlijn door het Oostvaardersplassengebied; nieuwsbrieven en handtekeningenlijsten werden uitgedeeld.

Terugblikkend op de vogelsoorten en aantallen waren onze excursiegasten in het geheel niet ontevreden ondanks het niet zien van bijvoorbeeld een Zee- of Visarend en de duizenden langs het IJsselmeer voorkomende eenden. Geadviseerd werd deze vogelsoorten te komen bewonderen in de wintermaanden hetgeen ze stellig zouden doen.

SUBGROEP CURSUSSEN

Het is ons een genoegen u te laten weten dat bij voldoende belangstelling de eerstvolgende cursus in VOGELHERKENNING op donderdag 8 oktober a.s. om 20.00 uur in Bussum begint en op de volgende data wordt vervolgd:

15 oktober - 22 oktober - 29 oktober - 5 november - 12 november.

Tijdens bovenbedoelde bijeenkomsten worden dia's vertoond, die worden toegelicht door enkele ervaren vogelaars van de vogelwerkgroep. Verder wordt u enigzins vertrouwd gemaakt met geluiden van voornamelijk in het Gooi en omstreken voorkomende vogelsoorten. Ook maken enkele korte films deel uit van het cursusprogramma. Tot zover het theoretische gedeelte van de cursus. Het geleerde wordt aan de praktijk getoetst tijdens enkele excursies op zaterdag en of zondagochtenden naar nader bekend te maken terreinen tijdens de periode van 8 oktober tot 12 november.

Het adres voor de dia-avonden is : het gebouw achter de gereformeerde kerk op de hoek van de Abraham Cuyperlaan en de Ceintuurbaan, ingang Abraham Cuyperlaan in Bussum.

De kosten voor deelname bedragen f 30,- per persoon of 50,- per echtpaar of twee leden van één gezin. Leden van de vogelwerkgroep betalen f 20,-.

NACHTEXCURSIE LANGS DE WAAL, VAN VRIJDAG 12 OP ZATERDAG 13 JUNI 1981

R. Sinoo

Zoals gebruikelijk was het verzamelpunt weer het Oosterspoorplein, waar zeventien V.W.G.-'ers rond tien uur elkaar die vrijdagavond vonden. Een feestelijk gezicht is dat altijd, zo'n troep in het groen gestoken, gelaarsde natuurvrienden. Wij trokken ook nu weer de aandacht van voorbijgangers, maar dat kwam vooral omdat Yves zijn auto compleet met hele bovenbouw had meegebracht. Om kwart over tien gingen we op weg, uitgewuifd door een Marokaan, die de hele tijd onduidelijke standpunten op hartstochtelijke wijze had staan verkondigen en net deed, of-ie er bij hoorde. Niemand begreep er wat van, maar het was duidelijk dat hij andere plannen had dan wij voor die avond en hij ging dus niet mee. Via Soest bereikten wij Leersum, waar wij onze gids, D.Jonkers, oppikten. (Dick kent het gebied van de grote rivieren op zijn duimpje en hij loodste ons ook ditmaal weer langs de mooiste plekjes, kleine vogelparadijsjes.)

Onder een onbewolkte sterrenhemel, in het schijnsel van de halfvolle maan staken wij met de laatste veerpont de Rijn over; langs de uiterwaarden van de Rijn luisterden wij vergeefs naar Woudaapjes, die er misschien vanwege de koude nacht weinig zin in hadden. Wel hoorden wij een jonge Bosuil roepen vanuit een bomengroepje, maar ik denk, dat alleen de voorsten van onze groep hem hebben zien wegvliegen toen wij gingen kijken. De uiterwaarden daar, leverden gelukkig meteen al een Kwartelkoning op, die nogal ver weg de hele tijd gemoeidelijk zat te raspen. Een korte wandeling bij een afgesloten, zoetjesaan verlandende arm van de rivier leverde een zingende Bosrietzanger, dito Kleine Karekiet, en Waterral, Meerkoet, Waterhoen en Fuut op. Ook was hier even de roep van een Steenuil te horen. Door de Betuwe rijdend maakten wij de sprong van Rijn naar Waal; tot voorbij Nijmegen volgden wij de noordelijke waaldijk. Onderweg hielden we geregeld halt om te luisteren naar vogelstemmen in het nachtelijk duister van de uiterwaarden; geluiden van Grauwe Ganzen en een Bergeend bereikten ons van ver, terwijl dichterbij een Grote Karekiet zijn grove zang liet horen. Een wandelingetje op de dijk iets voorbij Dodewaard, tegenover Doddendaal (waarover straks meer), voerde langs een mooi rivierbos, waar even een Nachtegaal sloeg in het geboomte, maar toen verder hardnekkig zweeg. Iets eerder hadden we ook al het gepiep van een jonge Ransuil gehoord, een geluid dat doet denken aan het knarsen van een roestig scharnier. Teruglopend naar de auto's hoorden we een laag "gekwik" uit het beneden aan de dijk liggende weiland. Kwartels! Eventjes maar, en toen we ademloos bleven luisteren of er nog iets kwam, werden we getrakteerd op.... weer dat geluid? Nee, ditmaal was het een koe, die de staart optilde en met een vallende verse vlaai de Kwarteljes meesterlijk nabootste. Door dit grappige voorval werd de stemming er nog beter op en omdat de echte Kwartels bleven zwijgen bereikten we de auto's met verder alleen nog een Bosrietzanger in de notities.

Bij Nijmegen reden wij de brug over de Waal over en na de Keizer-Karel stad ging het over de zuidoost van de Waal verder richting oost. Bij het dorpje Kekerdom, dicht bij de Nederlands-Duitse grens, hoorden we in het riet vele Kleine Karekieten, en in een struik een Bosrietzanger, die bedriegelijk goed een Blauwborst nabootste, maar toch door zijn eigen typische geluidjes door de mand viel. Ook hier zat weer een jonkie van de Ransuil smekend te "scharnieren" en wel heel dichtbij. Hoewel het al iets licht begon te worden, was het te donker om hem te kunnen zien zitten in zijn boom. Ver weg hoorden we Kluten. We richten nu de steven naar het westen; tijd om terugte gaan. Door een uitgestorven Nijmeegse binnenstad bereikten we via Weurt over de zuidoost van de Waal het vogelparadijsje Doddendaal; hier noteerden we in het ochtendgloren de zang van Winterkoning, Roodborst, Zwartkop, Tuinfluiter, Heggemus, Bosrietzanger, Tjiftjaf, Grauwe Vliegenvanger, Boomkruiper, Kleine Karekiet, Vink en Koekoek.

Met het licht worden konden we de vogels behalve horen, ook eindelijk zien; de Heggemus boven in een struik, en de Winterkoning boven op een antenne op een huisje! Zwarte Kraaien en Kauwen vlogen over, ook Houtduif en Holenduif, Boerenwaluw en Huiswaluw kwamen voorbij. Ofschoon de vogels hier natuurlijk de meeste aandacht opeisten, wil ik niet nalaten een plant te vermelden, waar Dick ons op wees: de reuzenbereklauw (*Heracleum mantegazzianum* van de familie der Umbelliferae-schermbloemigen), of voor ingewijden "The Giant Hogweed", een hier te lande gekweekte sierplant uit Zuidwest-Azië die eruit ziet als een uit zijn krachten gegroeide gewone bereklauw. Er stonden een paar van die knapen van planten in verwilderde staat, drie à vier meter hoog, met reusachtige bladeren en bloemschermen van een halve meter doorsnede. Na Doddendaal reden wij, nu bij vol daglicht, langs enkele ruige weilanden vol met opschietende zuring. Grauwe Gorzenland! We hadden meteen geluk; op afstand waren twee van die dikke gorzen te zien op paaltjes. Dichterbij bleken ze ook te zitten, op paaltjes langs de weg, of op de weg, hippend als mussen. In totaal hebben we er zeven geteld op dat stukje, en bovendien noteerden we Gele Kwikstaart, Kneu, Graspieper, Veldleeuwerik, Blauwe Reiger, Visdiefje, Tureluur, Grutto, Kievit en Patrijs. Iets verder langs de dijk lagen enkele plasjes, die bij nader beschouwing Oeverloper, Kleine Plevier, Kievit en Scholekster opleverden. Een kleine discussie ontstond over de vraag; wat voor een wijfjeseend daar zo kalmpjes voorbijzwom met een stuk of zes jongen in haar kielzog. Het bleek een vrouwtje Krakeend te zijn, wat aan kop en snavel het best te zien was.

Twee onzer deelnemers namen hierna afscheid, daar ze om acht uur thuis wilden zijn. De rest reed naar de laatste bestemming van onze rivierentocht: de Kil van Hurwenen. Onderweg hielden wij onze ogen goed open en zagen wij een Steenuiltje boven op een knotwilg zitten. Weliswaar hadden wij al eerder, in het donker, Steenuiltjes gezien, steeds vliegend in het licht van de koplampen, maar deze uil was mooi te bekijken, hoewel hij al spoedig wegvloog. Uiteindelijk bereikten we de Kil van Hurwenen, een verlande Waal-arm bij Zaltbommel. Onder een stralend blauwe hemel met hoge, ijle veerwolken, en in de warme zon wandelden we over de dijk. We konden van hier heel het moerasgebied overzien, met erachter de in de zon glinsterende Waal. Aan vogels ontbrak het niet; Grasmus, Bosrietzanger, Grote en Kleine Karekiet, Rietgors, Fitis, Spotvogel, Tuinfluiter, Merel, Zanglijster, Groenling en Gierwaluw deden van zich horen. Ook klonk even de bas van de Roerdomp, nogal ver weg. Een andere reiger liet zich wel bekijken, een Purperreiger vloog over. In de verte gleed een Bruine Kiekendief laag over het ruige land, en, dichterbij, verlevendigden enkele Futenfamilies met jongen, alsmede Wintertaling, Slob-eend een mannetje Smient en wat Wilde Eenden het stille, in de zon schitterende water tussen de rietkragen. Aan de andere zijde van de dijk ontdekten we in een grote nestkast twee jonge Torenvalken; steeds was hier een oude Torenvalk bij in de buurt. Een Koekoek kwam overvliegen en mooi was zijn roofvogelachtig silhouet te zien, toen hij met ondiepe vleugelslagen over de dijk zeilde. Een Boomvalk, die langsscheerde en naar het oosten wegvloog, besloot op waardige wijze onze excursie; om acht uur 'smorgens zetten we er een punt achter en keerden huiswaarts. In bovenstaand verhaal werden 64 vogelsoorten genoemd; in totaal zagen we er 80.

ZAAGBEKKEN OP HET LAARDE WASMEER IN DE PERIODE VAN 1937-1981

Jelle Harder

Inleiding

De vele waarnemingen van zaagbekken gedurende de afgelopen winter op het Laarder Wasmeer brachten mij er toe de status van die soorten voor dat gebied eens nader te bekijken.

Alvorens hierop nader in te gaan, geef ik eerst een kort overzicht van de mate waarin er op het Wasmeer naar vogels is gekeken en in notities is vastgelegd. Uit de circa vijftienduizend waarnemingen die door mij van het Laarder Wasmeer verzameld zijn blijkt duidelijk dat er in de hier beschreven periode vele honderden bezoeken aan dit gebied gebracht zijn. Van meer dan vijftig personen werden waarnemingen ontvangen. Het Goois Natuurreservaat zorgde ieder jaar voor een aantal aanvullende gegevens. Archieven en literatuur werden onderzocht.

De oudste excursiegegevens gaan terug tot september 1927. Van af die tijd tot augustus 1936 bracht G.J. van Oordt jaarlijks één of meerdere bezoeken aan het Wasmeer. Zeer intensief is er gevogeld sinds de tweede helft van de jaren dertig door o.a. Wolff. In de periode 1942-1944 verschenen de vogelwaarnemingen in een gestencild overzicht onder de naam "Vogelwaarnemingen Gooi". Eindredacteur hiervan was ons lid dr. W.K. Kraak. Er werden toen zeer veel waarnemingen verzameld door o.a. Kraak, Taapken, Wolff, Slijper, Nuyen, Volkers, Hoogerheide en Westra.

In de periode na de tweede wereldoorlog tot aan de afsluiting van het gebied in 1958 werden regelmatig bezoeken gebracht door Wolff, Frencken en van af 1957 door Schipper. Sinds die afsluiting kwamen Frencken (tot 1969), Rey (1962-1972) en Harder (1965-heden) het gebied regelmatig bezoeken. Laatstgenoemde was de eerste waarnemer die zich vanaf september 1967 tot op heden bezighield met de vogels in het Wasmeer systematisch te tellen. Naast de broedvogelinventarisaties werd er iedere twee weken een waterwildtelling uitgevoerd. Deze waterwildtellingen werden doorgaans verricht in de periode van augustus tot mei (dus in de herfst en winter). In tegenstelling hiermee dient opgemerkt te worden dat de andere genoemde waarnemers weinig bezoeken brachten aan het gebied in de maanden november, december, januari en februari.

Dit gegeven is van belang te weten in verband met de waarnemingskansen op soorten als het Nonnetje, Grote en Middelste Zaagbek, die juist dan in ons land verblijven.

We zullen deze drie soorten nu nader onder de loep nemen.

Grote Zaagbek (Mergus merganser)

Grote Zaagbekken zijn vogels die op de trek slechts nu en dan in het Gooi gezien worden. Begrijpelijk, want ze vertoeven nu eenmaal graag op grote open wateren, zoals het IJsselmeer, de grote rivieren en bijvoorbeeld de Vechtplassen. Een waarneming op het toch betrekkelijk kleine Laarder Wasmeer is derhalve wel aardig te noemen. Tot op heden, augustus 1981, werden van deze soort 17 waarnemingen gedaan. Opmerkelijk hierbij is dat van die 17 er 12 waarnemingen zijn uit de laatste winter 1980-1981 (tabel I)

Tabel I

Aantal waarnemingen van de Grote Zaagbek per jaar en maand in de periode febr. 1937-febr 1981 op het Laarder Wasmeer.

jaar	okt	nov	dec	jan	febr	mrt	totaal
1937		1					1
1948				1			1
1953						1	1
1972		1					1
1976	1						1
1980		2	5				7
1981				3	2		5
	1	4	5	4	2	1	17

De tabel toont ons duidelijk in welke maanden de zaagbekken gezien konden worden. Als je hierbij van "topmaanden" kunt spreken bij deze kleine aantallen dan zijn dat november, december en januari. Deze toppen zijn eigenlijk alleen maar het gevolg van de waarnemingen uit de afgelopen winter.

Uit het voorjaar en de zomer zijn geen waarnemingen bekend. De soort heeft als vroegste datum 3I-IO-1976 (J.H) en als laatste datum I5-3-1953 (J.F). De waarneming uit 1937 betrof 5 vrouwtjes op 28 november (A.W). In de daarna volgende vier gevallen ging het telkens om één exemplaar:

4- I-1948 : Imn (arch N.J.N)

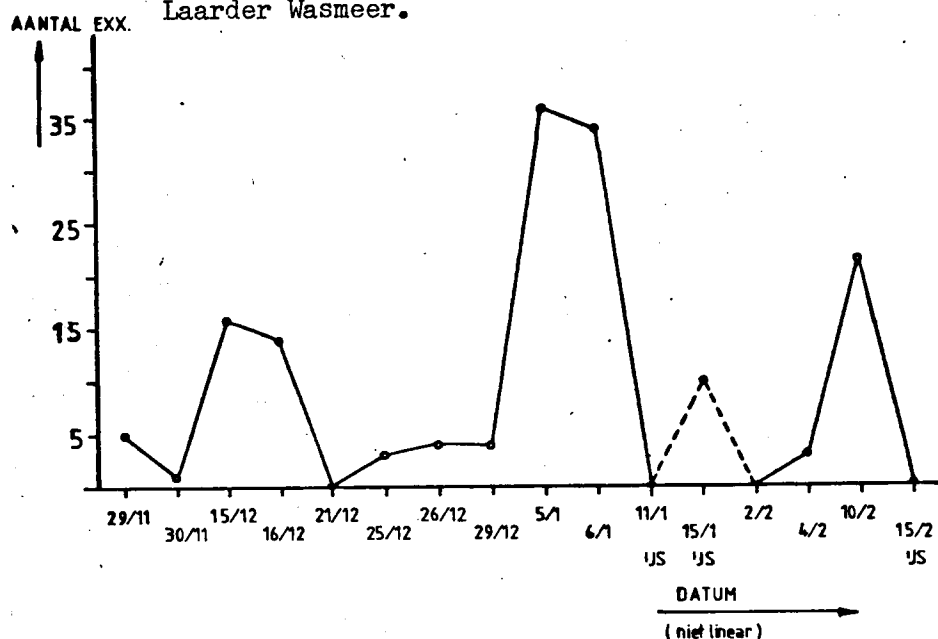
15- 3-1953 : I (J.F.)

2I-II-1972 : Imn (J.H)

3I-IO-1976 : Ivr (J.H) .

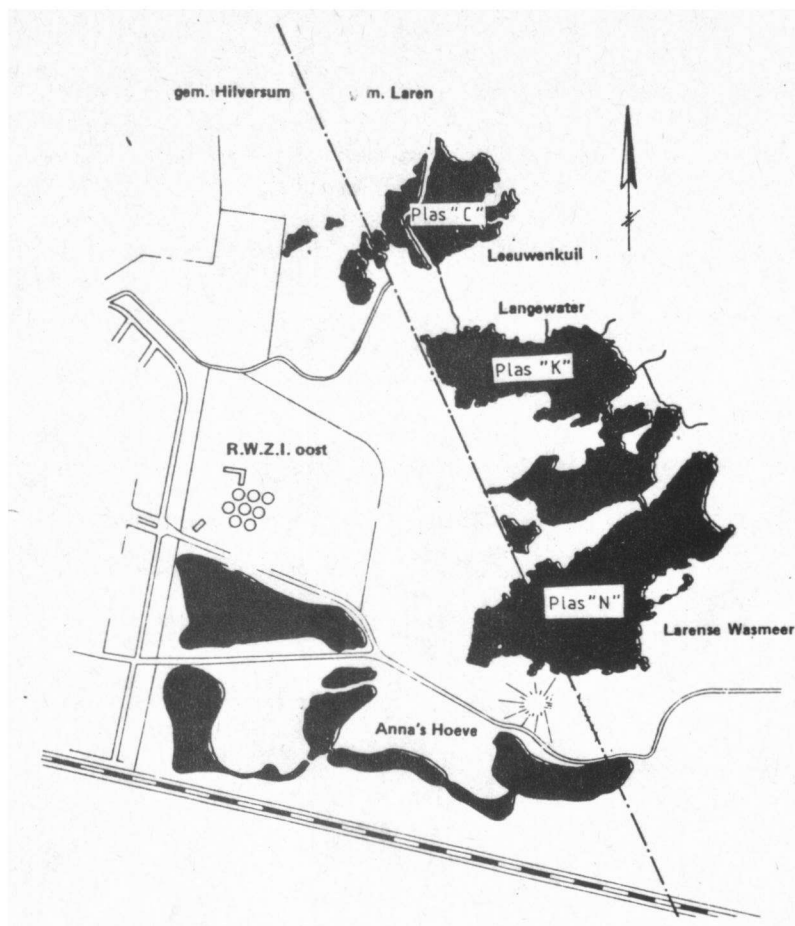
Hoe de situatie in de winter 1980-1981 verliep is in figuur I nader uitgesplitst.

figuur I : Aantallen van de Grote Zaagbek in de winter '80-'81 op het Laarder Wasmeer.

Uit deze grafiek is te zien dat er in het aantal aanwezige vogels drie pieken zaten. Deze hoogste aantallen werden geteld op 15 december: 16 ex, 5 januari; 36 ex en 10 februari: 22 ex (J.H). De waarneming van 15 januari zou ook nog een piek kunnen zijn ware het niet dat het hier naar het noordoosten overvliegende vogels betrof.

In januari is te zien dat de waarnemingsreeks onderbroken werd tengevolge van het dichtvriezen van de plassen. In februari verschenen er weer zaagbekken, maar zodra er weer een ijstoestand ontstond waren ze verdwenen. En toen voorgoed. Bij alle waarnemingen is op te merken dat er sporadisch een volwassen manlijke vogel gezien werd. Welgeteld driemaal was dat het geval: De waarnemingen uit 1948 en 1972 en op 29-12-1980: 3 vr + 1 mn (J.H en G.J). Nu is het natuurlijk wel zo dat jonge mannelijke vogels uiterlijk weinig verschillen van de vrouwtjes. Van belang is te weten dat de soort zich ophield op drie van de acht plassen en plasjes die er in het gebied liggen. De verdeling was als volgt (zie platte grond)

Leeuwenkuil	(plas C)	I	waarneming(en)
Langewater	(plas K)	5	"
Grote plas	(plas N)	I2	"

De waarnemingen op plas C en K zijn alle gedaan in de winter 1980/81. Voordien werd de soort aldaar niet gezien.

Tenslotte zij vermeld dat de Grote Zaagbekken de afgelopen winter zowel 's morgens, 's middags als 's avonds werden waargenomen. Daarbij fourageerden ze of dobberden wat rond. In een enkel geval vlogen de vogels direct op. Het aantal waarnemingen was te gering om hierin een bepaald dagritme vast te kunnen stellen.

Middelste Zaagbek (Mergus serrator)

Deze zaagbeksoort komt in ons land in veel geringere aantallen voor op de zoete binnenwateren. Op het Laarder Wasmeer werd deze vogel tot op heden tweemaal aangetroffen.

Op 7-3-1943 I mannetje rondvliegend boven het gebied en de aangrenzende vloeivelden (W.K). Op 17-1-1954 werden 2 ex gezien, welke waarneming afkomstig is van de Stichting het Goois Natuurreservaat(archief VWG).

Nonnetje (Mergus albellus)

Het Nonnetje werd in de afgelopen 45 jaren frequenten gesignaleerd dan de andere zaagbekken. De oudst bekende waarneming is die van 21 februari 1937, toen I mannetje werd waargenomen (A.W). Sindsdien werd de soort vrijwel ieder jaar één of meerdere malen waargenomen. Dit verliep zo tot 1956. Het Nonnetje was tot dat jaar slechts in zeven jaren niet opgemerkt (tabel 2).

Echter, na 1955 duurde het 20 jaar aler er opnieuw een waarneming kon worden genoteerd! Vanaf 1976 zien we weer een zekere regelmaat verschijnen. De vogelsoort ontbrak sindsdien alleen in 1977 en 1979.

Tabel 2: Presentiedagen en aantallen van het Nonnetje in de periode febr 1937-
mrt 1981 op het Laarder Wasmear.

Jaar	'37	'39	'41	'42	'43	'44	'46	'47	'48	'51	'52	'53	'55	'76	'78	'80	'81	Totaal
aantal presen- tie dagen	I	I	I	3	I7	6.	I	9	I	2	4	I	I	2	I	7	I4	74
aantal ex hoogste	I	I	I	5	IO	5-7	2	2	I	I-2	5	I	I	3	I	5-6	24-29	
aantal	I	I	I	4	4	5	2	I	I	I	5	I	I	2	I	5-6	I3	

Uit de tabel is op te maken dat van de afgelopen 45 waarnemingsjaren er in 17 jaren één of meerdere waarnemingen van deze soort bekend zijn geworden. In totaal was het Nonnetje gedurende 74 waarnemingsdagen present op het Laarder Wasmear. Dat het bij die waarnemingen steeds om kleine aantallen gaat moge duidelijk zijn uit de onderste regel van de tabel.

In de winterperiode 1942-1943 werd op totaal 22 waarnemingsdagen de soort als aanwezig opgegeven. De reeks waarnemingen begon op 2I-II-1942 met I vrouwtje (v.d. S), terwijl de laatste waarneming 3 vrouwtjes betrof op 3-4-1943 (J.T). Verspreid over deze gehele periode waren dus Nonnetjes aanwezig.

Ook in 1947 een relatief hoog aantal presentiedagen. Dit had echter een geheel andere oorzaak. Acht van deze negen presentiedagen betroffen namelijk één mannetje dat op het Wasmear verbleef van 3I mei tot 3 juli 1947 (A.W).

Het aantal presentiedagen uit de laatste winterperiode is weer groot te noemen. Dat geldt bovendien ook voor het hoogste aantal vogels op één dag geteld en het totale aantal exemplaren van dat jaar. Eén en ander vertoont enige gelijk-nis met de Grote Zaagbek.

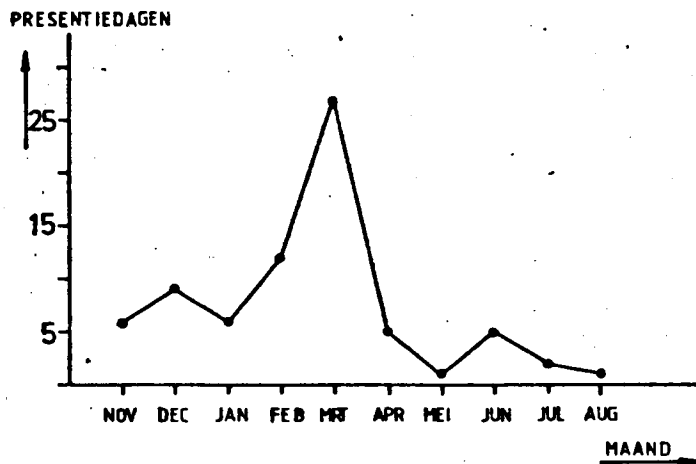
Uit het aantal presentiedagen in de overige jaren is verder op te maken dat de vogels doorgaans korte tijd verblijven. Men moet zich hierbij echter wel goed realiseren dat een vogel best langere tijd aanwezig kan zijn geweest, maar als er niemand regelmatig gaat waarnemen blijft het bij een incidentele waarnemingsdag. Voor langere periodes, in dit geval een periode van 45 jaar, kan natuurlijk hetzelfde opgemerkt worden. Hierover werd in de inleiding al het nodige opgemerkt.

Zoals eerder gezegd lag het aantal presentiedagen op 74. Hiervan zijn er 27 waarop één of meerdere mannelijke vogels werden gezien. Het hoogste aantal getelde mannetjes bedroeg 5 exemplaren op IO-2-1981 (J.H). Het hoogste aantal vrouwtjes was 8 op 4-2-1981 en IO-2-1981 (J.H). Op I4-3-1981 was er nog een waarneming van 4-II vrouwtjes (J.H).

De waarnemingen van de mannetjes betroffen alle duidelijk herkenbare, dus geheel of grotendeels uitgekleurde vogels. Al deze mannetjes werden gezien in de maanden januari (I), februari (7), maart (9), en april (I). Daarbij dan nog de vogel die verbleef van 3I mei tot 3 juli (zie boven). Alle waarnemingen van mannetjes dus aan het begin van het jaar. In november en december werden nooit duidelijk herkenbare mannetjes gezien. Mogelijk waren ze wel aanwezig. Eerstejaars mannetjes hebben namelijk vrijwel hetzelfde verenkleed als de volwassen vrouwtjes. Determinatie op geslacht van deze jonge vogels is erg moeilijk.

Beschouwen we nu eens nader de maanden waarin het Nonnetje op het Wasmear verschenen is. In figuur 2 zijn alle presentiedagen uit de onderzochte periode samengebracht en uitgesplitst naar het aantal waarnemingen per maand.

figuur 2 : Aantal presentiedagen per maand van het Nonnetje gedurende de jaren '37-'81 op het Laarder Wasmear.

Te zien is dat er een lichte top was in de maand december (9 dagen). Het hoogtepunt van het aantal waarnemingen werd in maart bereikt (27 dagen). Met uitzondering van september en oktober is de soort in alle andere maanden waargenomen. De waarnemingen in mei, juni en juli betroffen alle het hierboven genoemde geval van één mannetje in 1947. De augustus waarneming is een vrouwtje, eveneens uit 1947, namelijk op 9-8 (A.W).

De periode van november tot de hoogste piek in maart vertoont een tamelijk geleidelijk verloop. De terugtrek van de soort noordelijker streken gaat volgens deze grafiek veel sneller. Na maart is er een sterke daling van het aantal waarnemingen. Bij uitzondering werden er in het voorjaar en de zomer zo nu en dan nog Nonnetjes gezien.

Notities over het gedrag van de vogels ontbreken in z'n geheel tot aan 1976. Nadien kan met enig voorbehoud uit de waarnemingen opgemaakt worden dat in de ochtenduren overwegend gefourageerd werd, terwijl de middaguren meestal rustend werden doorgebracht.

Voor zover bekend werden de Nonnetjes tot 1980 aangetroffen op de Grote plas (plas N) en de Leeuwenkuil (plas C). Sinds december 1980 verscheen de soort ook op alle andere plassen, met uitzondering van enkele kleinere plasjes.

Deze uitbreiding van de verspreiding binnen het Wasmear heeft volgens mij alles te maken met de verbetering van de waterkwaliteit in de laatste jaren. Deze verbeterde kwaliteit had het opnieuw verschijnen van voldoende voedsel (vis) ten gevolge. De toegenomen spreiding van de vogels over het gebied was ook bij de Grote Zaagbek al opgevallen.

Samenvatting

Sinds 1937 werden Nonnetjes en Grote Zaagbekken waargenomen op het Laarder Wasmear. Voor de Middelste Zaagbek heeft het gebied geen enkele betekenis, er zijn slechts twee waarnemingen bekend.

Van de Grote Zaagbek zijn 17 waarnemingen bekend, waarvan 12 uit de winterperiode 1980-1981. Het Nonnetje is vaker aanwezig. In totaal is deze soort op 74 verschillende dagen, verdeeld over 17 jaren aangetroffen. In de periode 1956-1975 is het Nonnetje niet gezien op het Wasmear. In de winter van 1980-1981 zijn Nonnetjes regelmatig waar te nemen geweest.

In diezelfde winter zijn van zowel de Grote Zaagbek als het Nonnetje de meeste waarnemingen en zijn de hoogste aantallen aangetroffen.

Deze opvallende toename van het aantal waarnemingen en individuen is ongetwijfeld terug te voeren op de sterk verbeterde waterkwaliteit. Door deze verbetering is er weer voldoende voedsel (vis) in het gebied gekomen.

Uit de waarnemingen blijkt dat de Grote Zaagbekken zich voornamelijk ophouden op de plassen N en K. Het Nonnetje word op vrijwel alle plassen aangetroffen. Vóór 1980 zijn beide soorten vrijwel altijd op plas N gezien. De Grote Zaagbek is in de afgelopen winter 1980-1981 eind november verschenen, en is weer in maart verdwenen. Dat beeld heeft een geleidelijk verloop. Het Nonnetje is in alle waarnemingsjaren niet voor november aanwezig. Tot het bereiken van de hoogste aantallen in maart is er een geleidelijke toename. Na maart komt er een sterke daling van het aantal waarnemingen, vanaf april wordt de soort vrijwel niet meer aangetroffen. Het is goed mogelijk dat het aantal waarnemingen van Zaagbekken negatief beïnvloed is door de geringe waarnemingsactiviteiten van vogelwaarnemers in de herfst en winterperiode. Dit kan gelden voor de periode tot 1935 en de jaren 1945-1965.

Dank

In de tekst zijn afkortingen gebruikt van een aantal waarnemers. Hun volledige namen staan hieronder. Ook de andere waarnemers waar ik zaagbekken-waarnemingen van heb ontvangen vermeld ik graag. Zij allen mijn bijzondere dank voor hun bijdrage.

Waarnemers:

J. Frencken (J.F)	R. Sinoo
Goois Natuurreservaat	H. Slijper
G. Jaspers (G.J)	v.d. Smit (v.d.S)
W. Kraak	J. Taapken (J.T)
E. Lam	J. Vlaanderen
H. Nuyen	F. Volkens
P.v.d. Poel	A. Wolff (A.W)

Voorts zijn de volgende archieven en publikaties onderzocht:

- archief Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- " Jeugdbonden voor Natuurstudie, Gooidistrict.
- " Ned. Jeugdbond voor Natuurstudie, afd Hilversum.
- " J. Harder (J.H)

Vogelwaarnemingen Gooi no. I aug. 1942 tot en met 21 juli 1944.

Diverse vogeltijdschriften zoals Limosa, Vogeljaar e.d.

Tenslotte bedank ik Paul van der Poel voor het kritisch doorlezen van dit verslag en het tekenen van de grafieken. Een ieder die over aanvullende waarnemingen beschikt verzoek ik mij dit kenbaar te maken. Ook gegevens over andere soorten betreffende het Laarder Wasmeer zijn welkom. (Meteorenstr. 45, Hilversum, 035-852842).

RESULTATEN NESTKASTEN VOOR TORENVALK EN RANSUIL IN DE FLEVOPOLDERS IN

1979 en 1980

Eduard R. Osieck

In 1979 bedroeg het aantal kasten 39, in 1980 was dit aantal 49. In de loop van de winter 1979/80 zijn de kasten langs de Muiderweg verwijderd en zijn nieuwe kasten geplaatst in een bosaanplant ten noorden van Almerehaven. Bovendien werd het aantal kasten in de Hollandse Hout uitgebreid terwijl ook een aantal werd verplaatst in verband met de aanleg van de spoorlijn naar Lelystad. Dit bleek echter nogal voorbarig omdat de ligging van deze spoorlijn nog steeds in discussie is.

De bezetting van de kasten is in de volgende tabel gegeven:

plaats	1979:	A	B	C	1980:	A	B	C
Hollandse Hout		21	16	0		26	12	5
Muiderweg		10	5	2		0	-	-
Kemphaanweg		0	-	-		15	8	0
Sectie PZ		7	5	0		7	4	1
Larserweg		1	0	0		1	0	1

Toelichting: A= aantal aanwezige kasten; B= aantal kasten door Torenvalk bezet; C= aantal kasten door Ransuil bezet.

De bezetting van de kasten door Torenvalken bedroeg in 1979 66% en in 1980 50% (kast Larserweg niet meegeteld). In vergelijking met de "goede" jaren 1976 en 1977 (bezetting resp. 95 en 100%) was de bezetting in beide verslagjaren dus aan de matige kant. Op het moment dat dit geschreven werd, was de verwachting voor 1981 een nog lagere bezetting: begin mei waren in de Hollandse Hout slechts 8 kasten door Torenvalken bezet (31%) terwijl in sectie PZ en langs de Kemphaanweg zelfs geen enkele kast bezet was.

In 1979 werden in twee kasten langs de Muiderweg door Ransuilen eieren gelegd maar geen van beide broedsels was succesvol: de legfels van 3 en 4 eieren werden spoedig na de leg in de steek gelaten. In 1980 waren de resultaten beter. Zes van de zeven door Ransuilen bezette kasten leverden jongen op; in totaal vlogen er minstens 20 jongen uit. In één kast werd slechts één ei gelegd en het is de vraag of dit wel als een "bezette kast" moet worden meegeteld. Dit was voor het eerst dat Ransuilen in nestkasten in de Hollandse Hout hebben gebroed.

Verder broedden er nog twee andere soorten in de kasten. In 1979 werd de kast langs de Larserweg door Merels gebruikt om in te broeden. In 1980 broedde in een kast in de Hollandse Hout een Wilde Eend. Het is dezelfde kast waar al eerder eens een Wilde Eend in heeft gebroed; ook in 1981 broedde er een Wilde Eend in.

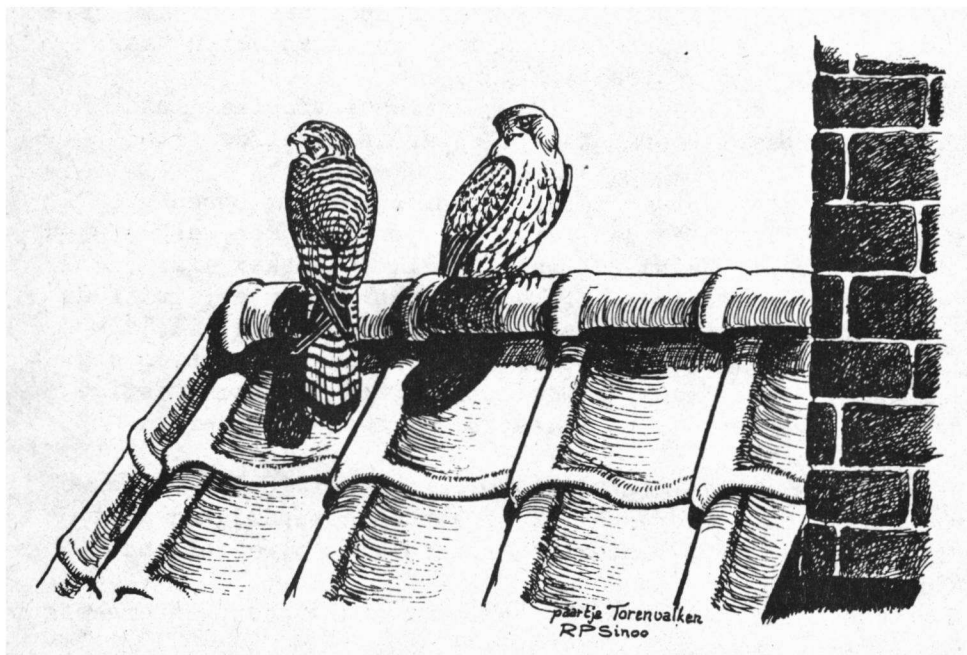
We keren terug naar het bespreken van de broedresultaten van de Torenvalk. De gemiddelde legselgrootte bedroeg in 1979 4,5 (15) en in 1980 5,3 (21). Tussen haakjes is het aantal legfels vermeld waarop deze gemiddelden betrekking hebben; dit is minder dan het aantal broedgevallen in het betreffende jaar omdat niet in alle gevallen de legselgrootte bekend is. In 1979 waren zes broedgevallen niet succesvol; in 1980 waren alle broedsels succesvol. Het is opmerkelijk dat zowel in 1978 als in 1979 relatief veel van de broedsels in sectie PZ niets opleverde: 1978 drie van de acht, 1979 drie van de vijf. Dit gevoegd bij het feit dat de jongenproductie in dit gebied vaak aan de lage kant is, doet vermoeden dat de omstandigheden in PZ minder gunstig zijn dan in de Hollandse Hout. Sectie PZ, gelegen in het oosten van Zuidelijk Flevoland, is mogelijk minder voedselrijk voor Torenvalken doordat het jonge bosaanplant betreft omgeven door uitgestrekte akkers (vgl. Hollandse Hout met nabijgelegen Oostvaardersplassen en veel grasbermen).

Het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per succesvol broedsel

was in 1979 3.7 (17 broedsels) en in 1980 4.8 (16 broedsels). Het gemiddelde voor 1980 is misschien iets te hoog omdat van een aantal late broedsels (met gemiddeld minder jongen) het aantal niet bekend was. Naar schatting vlogen in 1979 en 1980 in totaal resp. 75 en 110 jongen uit. Torenvalken beginnen op z'n vroegst eind maart met de leg en op z'n laatst eind juni met het leggen van eieren. In 1979 werden de meeste legsels in mei begonnen; het was een nogal "laat" jaar. In 1980 begon het leggen iets eerder namelijk in de tweede helft van april.

De resultaten van beide jaren zijn verschillend maar niet zo opmerkelijk uiteenlopend als in de voorafgaande twee jaren (zie vorige verslag in Korhaan 12: I59-I62, 1978). In 1979 was de bezetting redelijk en in 1980 matig (50%). In 1979 werd vrij laat met broeden begonnen hetgeen resulteerde in wat kleinere legsels dan in 1980. Onder meer als gevolg hiervan was het aantal jongen per paar gemiddeld hoger in 1980 dan in 1979. Uit onderzoek is gebleken dat de broedresultaten van Torenvalken in belangrijke mate afhangen van de aanwezigheid van veldmuizen in het voorjaar. In 1980 zou de muizenstand dan ook gunstiger moeten zijn geweest dan in 1979 (zie verder het vorige verslag).

Het is de bedoeling om dit jaar de kasten in sectie PZ te verwijderen zodat er nu nog twee nestkastgebieden overblijven. Het aantal nestkasten in deze gebieden blijft ongeveer hetzelfde.

SPERWERDRAMA

Daan Buitenhuis

Op de Zuiderheide te Laren (NH), natuurgebied in eigendom en beheer bij de Stichting het Goois Natuurreservaat, bevond zich op $\pm$ 5 m hoogte in een Japanse lariks het nest van een Sperwer. Ik spreek nu van juni 1979.

Ik werd getipt door enkele "vogeltjesjongens" (leden vogelwerkgroep, NJN-ers en losse liefhebbers vallen allen onder dit begrip). In het nest lagen drie niet uitgekomen eieren en twee jonge Sperwers. De jongen waren $\pm$ drie weken oud en werden door mij geringd op 20 juni 1979.

In 1980, zelfde nest, zelfde boom, weer jonge Sperwers. Juist zou ik gaan ringen toen mij werd gemeld dat de jongen waren geroofd door "stropers". Het nest was zelfs uit de boom gegooid.

In de stam zaten zware spijkers waarlangs ze omhoog waren geklommen. Jammer voor de Sperwers. En onbevredigend voor ons te blijven zitten met de vraag, "wie en waarom"?

Dit voorjaar, 1981, kreeg ik het volgende bericht.

"De Sperwer heeft in dezelfde lariks een nest gebouwd".

Na verloop van tijd het bericht "hij heeft jongen". Ik hield m'n hart vast. 't Zat er dik in dat de jongen weer zouden worden gestolen. Men kende de plaats. Ik vroeg me af of het zin had om ze te ringen als ze toch waren voorbestemd te worden gestolen. Later zou blijken hoe nuttig het was dat juist deze jongen werden geringd.

Op 6 juli 1981 werden de jongen geringd. De boom was vorig jaar al "moeilijk" gemaakt. Alle zijtakken eraf. Om boven in de boom te ringen was nu vrijwel onmogelijk. De gebroeders Lam en Mekel toonden hun klimkunsten en lieten de jongen in een tas aan een lang touw zakken. Op de grond kon ik op m'n gemak de vijf jongen ringen. Twee zaken vielen direct op. Het enorme leeftijdsverschil en volgens mijn eerste indruk het verschil in soort. Het eerste wat ik zei was "die twee zijn Sperwers maar die drie lijken wel Torenvalken". Deze laatste drie hadden nog geen veren maar waren wit en donzig en bovendien veel kleiner.

Nu moet je je voorstellen dat een door iedere erkende vogelaar in de omgeving herkend Sperwerpaar, voor het derde jaar in dezelfde boom broedt.

Vervolgens onmiskenbaar als Sperwer onrustig boven de boomtoppen cirkelt tijdens het ringen. Als je dan zegt, "de jongen lijken wel Torenvalken", dan wil je het haast wel weer inslikken. Zeker als iedereen hoorbaar snuift. Maar toch.... De vorm van de kopjes, de kleur ogen, de poten, het kon niet missen. Tegen Paul v.d. Poel zei ik, "ik schrijf er bij dat deze drie, Sperwers behoren te zijn maar misschien nog eens Torenvalken worden". De tas ging weer omhoog. De laatste roestige spijkers van vorig jaar werden als veiligheidsmaatregel verwijderd.

Op 10 juli 1981 kreeg ik een telefoontje van Jaap Mekel. Splinternieuwe draadnagels in de boom. Nest leeg. Wat ik al eerder geopperd had moet nu gebeuren. Die boom moet deze winter om, anders krijgen we volgend jaar hetzelfde drama.

Een gevoel van hevige teleurstelling. Vijf stootvogels minder. Tevergeefs geringd. Wat ontzettend jammer.

Het is 13 juli, 's avonds. Telefoon. De gemeentepolitie van Hilversum. "Ik zit hier op Groenekan (bij Utrecht), bij een mevrouw van het vogelasyl. Zij heeft vier Torenvalken, met ringen om de poot.

Ik heb gebeld met het Vogeltrekstation te Arnhem en die zeggen via de nummers te weten dat u de ringer bent. We vonden ze in een soort kooi in het bos via een tip van een ambtenaar van de Rijkswaterstaat.

Er lag in de kooi een opengesneden eend als voedsel, maar de jonge vogels die zelf nog niet konden eten zaten te verhongeren tussen het z.g. voedsel". Vier Torenvalken dus. Nou dat kan, ik heb deze zomer in het Gooi en omgeving 27 jonge Torenvalken geringd. Hij gaf me het nummer. Ik voelde wat prikken tussen mijn haarwortels. Dat was een jong uit het Sperwernest! Dan zijn ze in ieder geval terecht. Hardstikke goed. Hoeveel, vier stuks? Ik noemde de nummers en zei dat volgens mij nr. 54 een Sperwer en de andere drie Torenvalken zijn. Neen, sprak de agent, het zijn toch allemaal torenuilen? De asylhouder kwam aan de telefoon. Inderdaad zei zij, ook nog wat verbaasd, nr. 54 is een Sperwer.

Wie de draad van het verhaal heeft kunnen volgen en goed geteld heeft, weet nu dat er vier van de vijf vogels terecht waren. Drie Torenvalken en één Sperwer. Nu misten we nog één Sperwer. Wat was er nu eigenlijk allemaal gebeurd?

Na lang heen en weer praten c.q. reconstrueren moet er zeer waarschijnlijk het volgende gebeurd zijn. Jongens haalden een Torenvalknest uit. Thuisgekomen zagen ze het niet zitten om vijf jonge Torenvalken op te fokken. Ze hielden er twee en plaatsten er drie in een sperwernest waar al twee jonge Sperwers zaten. Door de burens en bekenden van de jongens kregen deze het benauwd, en tevens kregen ze problemen met het opfokken. Ze brachten nu ten einde raad de twee overgebleven jongen naar het vogelasyl in Groenekan. De asylhouder mevrouw Poot, iemand met een ongelooflijke ervaring en handigheid, wist de twee jongen aan het eten te krijgen en zo in leven te houden.

Na enige tijd dachten de jongens dat de drie jonge Torenvalken en de twee Sperwers groot genoeg waren om voor zichzelf te zorgen en gingen het sperwernest uithalen en uit angst voor ontdekking plaatsten ze de vogels in een zelfgemaakte kooi in het bos. De jonge vogels dreigden overigens om te komen tussen het voedsel.

Ik bedankte de man van de Gemeentepolitie in Hilversum.

"Uw naam heb ik niet zo goed verstaan. Maigret is de naam. Wat zegt u, dezelfde als uit de bekende TV-serie? Ja, zuchtte hij. En wordt u daar niet vaak mee gepest? Mijnheer, hou daar over op. Ik wordt er soms doodziek van. Nou mijnheer Maigret nogmaals bedankt voor het bellen en als u de daders nog eens te pakken krijgt dan bent u voor mij de enige echte." "Bonsoir".

Nu weer ter zake. Wellicht bent u de tel kwijtgeraakt, maar als we de balans opmaken van de drie nesten Sperwers in drie jaar op de Zuiderheide ziet die er zo uit:

1979   2 pulli geringd op 20 juni 1979;
          één dood gevonden in Loosdrecht op 17 april 1981;
          één dood gevonden op de Westerheide op 30 juli 1981.

1980   ongeringde pulli geroofd; lotgevallen onbekend.

1981   2 pulli geringd op 6 juli 1981;
          één uitgeput gestorven in vogelasyl Groenekan op 14 juli 1981;
          één tot op heden spoorloos.

De vijf Torenvalken (3 + 2) deden het uitstekend in het vogelasyl waar ze voorspoedig opgroeiden. Uiteindelijk ging er toch nog één jong dood, maar op 18 augustus kregen de vier overgebleven Torenvalken de vrijheid. Af en toe kwamen ze nog neergelegd voer halen, maar tenslotte gingen ze geheel op eigen wieken. Het was een prachtig gezicht ze te zien "bidden" boven de weilanden van Groenekan. Mevrouw Poot heeft ervaring met het uitwennen en leren jagen. Jaarlijks worden gekooide vogels, o.a. Bosuilen en Buizerds, met succes aan hun natuurlijke omgeving teruggegeven. Wie weet horen we nog eens wat van ze.

Die kans is redelijk groot. Ongeveer 15% van de in Nederland geringde Torenvalken wordt teruggemeld. De Bosuil wint het met overigens ruim 16%. Het terugmeldingspercentage bij de Havik is bijna 10%, Sperwer 7%. Dat zijn hoge percentages. De meeste vogelsoorten halen dat op lange na niet. De Kievit 3,5%, Merel 2,5%, Koolmees 1%, Boerenzwaluw 0,5%, Fitis 0,3%, Tjiftjaf 0,2%.

En nu de moraal

Nadat de stootvogelstand in de zestiger jaren een gevoelige klap heeft gehad, zit er weer een opgaande lijn in. Niet op een manier van, wat kan hen gebeuren, maar toch is er reden tot optimisme. Het gaat goed met de Havik. Het aantal broedparen. laat zich noteren in aantallen van vier cijfers. Ook in het Gooi zijn Havik en Torenvalk goed vertegenwoordigd. Maar alsof het niet goed mag gaan, steekt de stroperij onmiddellijk weer de kop op.

Wie het zwartboek stootvogels heeft gelezen weet van het uitleggen van met parathion vergiftigd aas waarvan met name de Buizerd het slachtoffer is. Naast sommige (gelukkig lang niet alle) landbouwers, jagers en postduivenhouders, die volkomen onnodig paniekerig doen en voornoemde vogels het liefst zouden vernietigen, is er een sterk toenemende vraag naar opgezette vogels en wel met name roof/stootvogels. Wat we onder andere zelf zouden kunnen doen is gevonden horsten strikt geheim houden. Dat betekent dat we niet in excursievorm of kleine optochten, al of niet met ladders nesten moeten benaderen. Ook het ringen zou vrijwel ongemerkt met één of twee personen bij bijvoorbeeld zonsopgang moeten gebeuren als er nog geen publiek in het bos is. En liever niet in de weekends. Nestkasten dienen uit het zicht te hangen en een nestkast ooit is leeggehaald dient geruime tijd voor het nieuwe broedseizoen op een andere plaats te hangen.

Ook is het goed na te gaan of voor in het oog vallende, "gevaarlijke" nesten een bewaking door vrijwilligers op poten is te zetten. Dit zijn zo enkele suggesties. Een rijtje dat met weinig moeite nog wel is aan te vullen.

Het, wel wat lang uitgevallen, verhaal over het Sperwerdrama is slechts één voorval uit de praktijk. Het illustreert met wat een grote zorg, wij allen, leken en deskundigen moeten waken over wat we nog hebben maar zo gemakkelijk kunnen verliezen.

RIETGORZEN B I T E N H U N N O R M A L E G E B I E D

W.K. Kraak

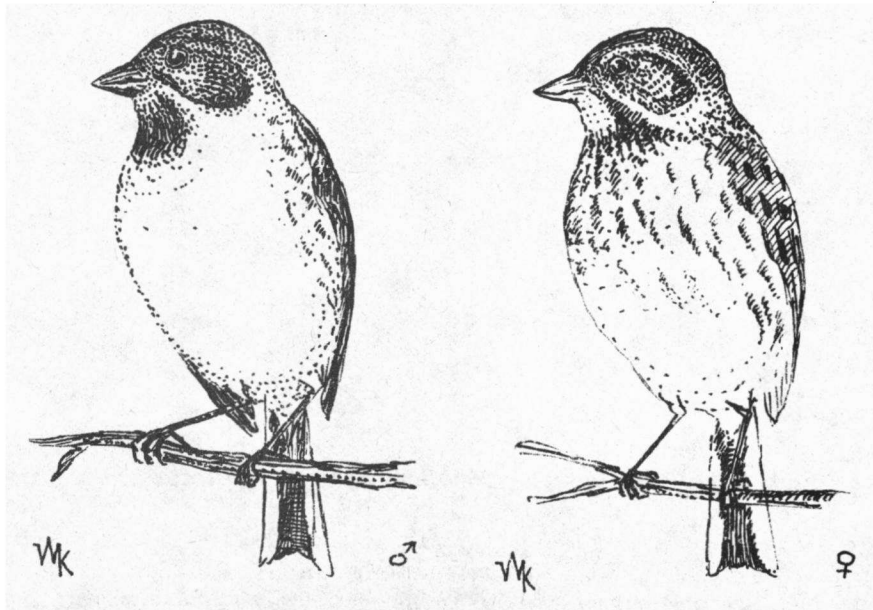
In de winter verwacht je niet veel bijzonders te zien op de Bussumer heide in of bij de bosjes waar vroeger de schietbanen waren. Een Ekster of een Groene Specht. Op donderdag 15 januari 1981 beleefde ik daar iets onverwachts, een ontmoeting met een paar gorsachtige vogels, aardig genoeg om een paar schetsjes te maken met aantekeningen daarbij. Je hart gaat dan toch sneller kloppen.

Er was in de ochtend een vers laagje sneeuw gevallen. De lucht is inmiddels helderder geworden, al blijft het wisselvallig. Af en toe betreft de lucht en valt er nog wat sneeuw. Toch zet de dooi van de volgende dag nog wel door.

Ik wandel juist op een open stuk op weg naar enkele verspreide bosjes, meest dennen en berken. Daar zitten in een kale lijsterbes twee gorzen. Voorzichtig er op af. De vogels laten mij op een tiental meters naderen. Ze zitten goed zichtbaar: kop, hals, borst en onderkant van de staart kan ik in details bekijken. Hoe zijn mantel, rug en stuit? Even een omtrekkende beweging maken. Daar vliegen ze op. Maar even verder strijken ze neer in een boomtop. Het spelletje van afwachten, opvliegen en dan een eind verderop weer te gaan zitten uitkijken zonder zich te verschuilen herhaalt zich een paar keer.

Geluiden laten de gorzen niet horen. In stilte hoop ik op iets zeldzaams. Dat is natuurlijk fout, te emotioneel of te romantisch. Ik maak me duidelijk dat ik echt alleen even wil weten wat dit voor gorzen zijn. Het gaat me alleen om de zuivere determinatie.

Welnu, de vogel met de lichte keel (izabelkleurig) is een vrouwtje Rietgors. Het andere exemplaar, een mannetje, lijkt me eerstejaars, want de kop is van boven erg bruinig en de donkere ringmusachtige keelvlak komt nog niet ver, hij reikt nog niet tot de borst. Een mannetje Rietgors moet in het voorjaar nog een hele metamorfose ondergaan (zoals bekend door slijtage van bruine veertopjes en veerrandjes en door een partiële rui), waardoor het prachtkleed te voorschijn komt: helderwitte halsring, zwarte kop en wangen, gescheiden door een witte wig van de eveneens zwarte kin en keelvlak.

Je staat toch wel even raar te kijken bij het zien van een paartje Rietgors in winterkleed en terwijl ze zwerven van boompje tot boompje op de droge hei!

Door de VWG het Gooi e.o. wordt op het Gooi- en Eemmeer al een aantal jaren lang waterwild geteld. Het traject dat geteld werd is in de loop der jaren wel wat veranderd. Een min of meer constant deel ervan is gebruikt voor de tabel. De waarnemingen buiten dit gebied zijn apart vermeld.

In het seizoen 1980-1981 is 4 keer geteld, in september, november, januari en maart.

Weersomstandigheden etc. tijdens de tellingen:

september: westerstorm; verder redelijk weer: droog en 15-20 °C;

november: zuidwestenwind met zware bewolking, 8-9 °C, slecht zicht (mist en regen); verstoring door jagers (Naarden-Huizen);

januari: zuidwestenwind, wisselend bewolkt met o.a. hagelbuien, hoog water;

maart: na week van storm (ZW) en regen (10 cm) nu relatief warm, tot over 10°C bij harde zuidenwind en wat regen.

In februari heeft het randmeer vrijwel dicht gelegen met ijs.

Tabel I: Aantallen watervogels op het randmeer, Hollandse Brug tot Eemmond (oude land) respectievelijk Zuiddijk I9/Dode Hond (Zuidelijk Flevoland).

<u>Soort:</u>	<u>I3 september</u>	<u>I5-I6 november</u>	<u>I7-I8-I9 januari</u>	<u>I4-I6 maart</u>
Fuut	319	69	188	120
Dodaars	-	I	-	-
Aalscholver	35(+228)	(4)	-	30(+40)
Blauwe reiger	6	2	2	2
Purperreiger	-	2	-	-
Wilde Eend	578	269	270	175
Wintertaling	42(+8)	162	72	20
Krakeend	27	15	8	30
Smient	6(+22)	25(+12)	200(+121)	30
Slobeend	22	19	-	20
Kuifeend	174(+45)	482	90	173
Tafeleend	412	668	390	40
Brilduiker	-	15	50	16
Grote Zaagbek	-	-	2	8
Middelste Zaagbek	-	-	-	I
Nonnetje	-	-	8	-
Bergeend	22(+2)	36	31	18
Grauwe Gans	-	-	20	-
Kolgans	-	-	(42)	-
Knobbelzwaan	228	16	2	4
Kleine zwaan	-	9	18	-
Waterral	6	I	-	-
Waterhoen	26	11	7	5
Meerkoet	I.805	466	333	175

N.B.:() betekent: vliegende vogels.

Enige opmerkingen over de soorten:

Dodaars - mogelijk vele gemist;

Aalscholver - in de hele telperiode voedsel/slaaptrek vanuit kolonie in Naardermeer;

Wilde Eend - exclusief "soep" = eenden met afwijkend kleed;

Zwemeenden anders dan Wilde Eend - voornamelijk langs kust van oude land (Naarden-Huizen en Stichtse Brug, Eemmond) aan vlakke kust met riet (hiet ook grasolders, van belang voor Smient);
Krakeenden in voorjaar ook wel langs dijk van Zuidelijk Flevoland;

Toppereend - zelfs niet in maart (ook langs Oostvaardersdiep maar weinig);

Kuifeend, Tafeleend = voornamelijk langs polderdijk /voor Naarderbos (vooral bij storm);

Brilduiker - in november voornamelijk "vrouwtjes";

Bergeend - voornamelijk Naarden-Huizen;

Kleine zwaan - allen Naarden-Huizen, november o.a. 2 ad + 3 j, in januari 18 waarvan 4 jongen, overigen adult;

Waterral - net als "overige zwemeenden" in riet van Naarden-Huizen en Stichtse Brug-Eemmond.

Tabel 2: Aantallen watervogels langs de dijk van Zuidelijk Flevoland, 19-25=

Soort:	<u>19 januari '81</u>	<u>16 maart '81</u>	(Dode Hond-Spakenburg)
Fuut	5	20	
Aalscholver	-	4	
Wilde Eend	20	30	
Kuifeend	120	50	
Tafeleend	140	25	
Brilduiker	60	2	
Grote Zaagbek	20	-	
Nonnetje	20	-	
Meerkoet	60	30	
Krakeend	-	4	

N.B.: de meeste van deze vogels in luwte van het eiland "Dode Hond" (beide tellingen bij stevige wind).

Overige waarnemingen: op 13 september 1 Dwergmeeuw (Zanddijk), op 16 november 25 adulten Dwergmeeuwen (Huizerpier).

Tellers: N. Dwars en Bob van Poelgeest.

Voor het komende seizoen (september-april) zijn nieuwe tellers welkom, al moet er de nadruk op worden gelegd dat de telling door gaat onder alle weersomstandigheden. Teldata: 14 november, 16 januari en 13 maart.

Vogelkalender 1982

De traditionele veertiendaagse vogelkalender is ook voor 1982 weer geheel in kleur verschenen.

"Het Vogeljaar" en "Vogelbescherming" zijn er opnieuw in geslaagd een fantastische kalender samen te stellen. De platen laten ons de vogels zien in hun natuurlijke omgeving en in hun dagelijks doen en laten. Dit jaar zijn weer 25 vogelsoorten opgenomen waarbij o.a.: Kokmeeuw, Zomertaling, Koekoek, Grauwe Gors, Rosse Grutto, Boomvalk, Porseleinhoen, Kruisbek, Boomkruiper en Koolmees. Na gebruik houdt men aan de kalender een vogelboekje over.

Van de opbrengst van de kalenders die door onze werkgroep verkocht worden mag onze vereniging f 2,50 per kalender zelf houden. In overleg met het bestuur is er afgesproken deze "nettowinst" jaarlijks te gaan besteden voor een bepaalde actie in of buiten onze vogelwerkgroep.

Van de kalender 1982 zullen we de nettowinst bestemmen voor de actiegroep "Redt de Oostvaardersplassen". Zoals u weet is onze werkgroep via ons lid G.Blok ook bij deze actie betrokken. We hopen dat U allemaal een kalender zult kopen.

De kalenders zijn verkrijgbaar à f 12,75 op alle ledenavonden van onze vogelwerkgroep en af te halen bij J.Harder, Meteorenstraat 45, 1223 ER Hilversum, tel: 035-852842.

U kunt deze kalender ook bestellen door overschrijving van f 12,75 op postrekening 4325 t.n.v. penningmeester van het kalenderfonds, Bellaertstraat 16, 6721 WB Bennekom.

VELDWAARNEMINGEN

Kuifduiker	1	15-4	Blijkpolder, N. den Berg	PL
Dodaars	2	21-8	Leeuwelaanvaart 's Grav.	YK
"	1	14-9	Waterleidingplas	JJ
Purperreiger	1	7-7	Bergse pad, OV	MZ
"	1	20-7	RW 1 afslag Bussum Brediusweg	ED/MZ
Ooievaar	1	6-5	Bussumerhei OV	CR/YV
"	1	9-7	Hollands Ankeveen Cost, foerag. heeft daar $\pm 4\frac{1}{2}$ uur gestaan (v.a. 7.00 uur)	WL/KSc/HG
"	1	9-7	Stichts Ankeveen Cost, slapend in boom (22.00-min 24.00 u)	JGr/FG
"	1	13-8	Bergse pad, OV, 20.00 u.	WL/KSc/HG
Lepelaar	6	12-7	Stichtse brug, foerag.	AP
"	1	30-8	Blaric. hei, geringd ex, niet schuw, vloog later WZW weg	EF
Flamingo	13	12-8	Slikveld Stichtse brug	MA
Zwarte Zwaan	1	17-8	Wijde Blik, 's Graveland tussen Knobbelzwanen	YK/PV
Krakeend	± 50	25-8	Waterleidingplas	JJ
Smient	7	5-9	" (eclipskleed)	"
Wintertaling	20	1-9	"	"
Zomertaling	2	aug	"	JvB
Slobeend	± 400	15-7	Gooimeer t.h.v. Magdaleen	AP
Casarca	1 vr	6-9	Wijde Blik, tussen Wilde Eenden	YK/CV
Krooneend	13	6-9	Waterleidingplas, de 5 mannetjes	JJ
Tafeleend	1 mn	22-8	's Grav. vaart Koninginneweg	FK
Buizerd	3	30-8	Schoonoord, 's Graveland zeker 2 ad + verm. 1 onvolw.	FK
"	1	13-9	Laarder Wasmeer	MH/FM/RJA
Wespendief	2	12-8	Eempolder-Z	JJ
Havik	1	30-8	Keverdijkse polder	MP
"	1	13-9	Laarder Wasmeer	MH/FM/RJA
Sperwer	1	15 en 31-8	Groenhoven Kortenhoeft	FK
"	1 mn+1 vr	31-8	Bergse pad	"
"	1	13-9	Laarder Wasmeer	MH/FM/RJA
Bruine Kiek	2 pr	mei-juli	Diemer vijfhoek, ...	MP
"	1	18-7	Gooimeer omg. rioolzuivering (wordt daar regelmatig waargenomen)	AP
Boomvalk	1	30-8	Keverdijkse polder	MP/LO/KdW/AW
"	1	31-8	Stichtse kade Ankeveen	FK
"	1 mn+1 vr	13-9	Laarder Wasmeer	MH/FM/RJA
Smelleken	2	2-5	Horneboegse hei	MH/PH
Waterral	1	10-9	Breukelerveense plas	JJ
"	1 pr	mei-aug	Diemer vijfhoek verm.	MP
Bontbekplevier	± 8	27-7	Slikveld Stichtse brug	"
Goudplevier	± 50	15-8	4e kwadrant Oostermeent, foerag. (1e waarn. van terugkeer uit 't Noorden)	GR/AP/RMa
Watersnip tientallen	15-8		Slikveld Stichtse brug	" / " / "
"	min 40	10-9	Breukelerveense plas	JJ
Wulp	1	7-7	Bij Kocherbos Muiden	MZ
Regenwulp	5	15-8	Stichtse brug, OV	RMa/GR/AP

Tureluur	ontelbaar	31-8	Stichtse brug, in de lucht en te water, onophoudelijk roepend en rondvliegend	AP/GR
Oeverloper	1	24-7	Huizer pier	AP
Zwarte Ruiter	1	31-8	Sloot langs oprit Stichtse brug	AP/GR
Amerikaanse gestreepte Strandloper	1	28-8	Stichtse brug, langs waterkant Gooimeer, foeragerend	FR
Kluut	4	27-7	Slikveld Stichtse brug	MP
Zwarte Stern	+ 5	14-8	Tienhovense plas, nog voedselvluchten en bedelroepen	JJ
Visdief 1 pr+2 pulli		2-7	Kortenh.Plassen West, jongen net uitgevlogen. 't Eerste broedgeval daar door FK waargenomen	FK
Koekoek	1 pr	april-juli	Diemervijfhoek "broedgeval"	MP
IJsvogel	1 pr	1-5	Landgoed 's Grav.	FK/GM/WM
"	1	10-7	Ankeveense polder, met nestmateriaal	MH
Zwarte Specht	1	12-4	Landgoed 's Graveland	NK/DK
"	1	26-7	Joodse begraafplaats Muiderberg	MZ
Gele Kwikstaart	+20	15-8	Stichtse brug, veel jonge	AP/GR/RMa
"	2	10-9	Oppad	JJ
"	1	31-8	Overscheense polder	MP
Wielewaal	1	10-5	De Beek	KB
"	1 pr	mei-aug	Diemervijfhoek,	MP
Sprinkhaanrietzanger	1 pr	mei-aug	"	"
Grote Karekiet	2 pr	mei-juli	"	"
Braamsluiper	1	14-6	Lorentzweg Bussum	CR
"	1	10-7	Vogelbuurt Bussum	"
Grauwe Vliegenvanger	1 pr	juni	t.o. gemeentehuis Loenen	HO
"	1	6-7	Gooilust 's Graveland	WM
"	min 1	3-9	Horndijk, Loosdrecht, verm. 3	JJ
Tapuit	1	25-8	Waterleidingplas (ook 6-9)	"
Gekraagde Roodstaart	1	van 8-5 tot 6-6	Dorotheagaarde heikant, Bussum	CR
Staatmees	5	4-6	Rand Bussumerhei, minstens één ervan met witte kop	"
"	48	21-8	Rand Kocherbos M'berg	MZ
Baardmanneltje	2 pr	mei-aug	Diemervijfhoek, broedgeval	MP
Sijs	min 2	19-6	Eukenberg Gooimeerkust	WW
Barmsijs	1	23-4	Nieuwe Bussumerhei, zingend	"

En de waarnemers waren:

RJA - R.J. Alten	FK - F. v. Klaveren	CR - C.M.T.I. Rosier
MA - M. Albrecht	NK - N.A. Klippel	FR - F. Rijnja
JvB - J. v. Bergeijk (opz)	YK - Y. v. Klaveren	GR - G. Rieken
KB - K. Brink	PL - P. Lodewyckx	KSc - K. Schouten
ED - E. Delachaux	WL - W. Leurs	CV - C. Vermeren
EF - E. Frater Smid	FM - F. Majoor	PV - P. Vermeren
FG - F. de Groot	GM - G. Mijnhout	YV - Y. Vermeren
HG - H. de Groot	RMa - R. van Maanen	AW - A. de Wilde
JGr - J. de Groot	WM - W. Mijnhout	KdW - K. de Wit
MH - M. Hinterding	HO - H. Onland	IW - I. van Woersem
PH - P. Hinterding	LO - L. Oosterbaan	WW - W.J.R. de Wijs
JJ - J. de Jonge	AP - A. Pluister	MZ - M. Zwart
DK - D.M.J. Klippel-Koet	MP - M. van de Pol	

En dan uit ZUIDELIJK FLEVOLAND:

Grote Zilverreiger	1	10-9	Stichtse brug	HD
Chileense Flamingo	1	31-1	Blocq van Kuffeler	MH/JM
Krooneend	3	6+20	30-4 Oostvaardersdijk	MH/RS
Middelste Zaagbek	3	31-1	Blocq van Kuffeler	MH/JM
Grote Zaagbek	1	15-4	" " "	MH/AR
Visarend	1	29-8	Gooimeerdijk/Bij Stichtse brug	LH
Smelleken	1	27-8	Kromstaalpark	LH
Boomvalk	1	25-5	Gruttoweg	GB/JB
Steenloper	2	17-3	Oostvaardersdijk	MH/ -
Krombekstrandloper	1	2-8	Ricoolzuivering	GB/JB
Wulp	78	21-7	Stichtse brug (overvl.)	GB/JB
Temmincks Strandloper	1	31-7	Ricoolzuivering	GB
Kemphaan	160	2-8	"	GB/JB
Stelkluit	2	25-5	Knardijk (hut)	MH/EL
"	1	25-5	Ind. terrein "Lage Vaart"	GB/JB
Dwergmeeuw	2	4-1	Oostvaardersdijk	MH/JO
Dwergstern	3	26-7	Pampushaven	RV
Draaihals	1	30-8	tot 6-9 Blocq van Kuffeler	FvK/KV
Wielewaal	1	26-7	Muiderstrook (gehoord)	LH/HD
Vuurgoudhaantje	16	6-9	Blocq van Kuffeler	FvK/KV
Kramsvogel	1-10	30-8	Muiderstrook (overvl.)	LH/ -
Roek	1	12-6	R.W. - 6	LH

En de waarnemers waren:

MH - Maurice Hinterding	EL - Erik Lam	HD - Huub Duivenoorden
RS - Ronny Sprong	JO - Jeroen Overbeeke	JB - Jan Boshuizen
JM - Jaap Mekel	RV - Ruud Vlek	LH - Leny Huitzing
AR - Arnaut Ram	KV - Klaas Visser	FvK - Fred van Klaveren

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Het dagelijks bestuur

Voorzitter : R.G. Moolenbeek, A. Voetlaan 14, Ankeveen, tel. 035-62641
Secretaresse : T. Stoker, Meidoornlaan 34b, Ned. den Berg, tel. 02945-4343
Penningmeest.: H. Hardon, Dotterbloemlaan 39, Baarn, tel. 02154-18804

Contactpersonen

Avifauna : A.P. Vermeule, Gr. Wichmanstr. 40, H'sum, te. 035-857492
Eempolders : A. van Leyden, Raboes 9, Laren, tel. 02153-86091
Nestkasten : H.W. de Soete, G. v. Amstelstr. 410, H'sum, tel. 035-10834
Propaganda : H.W. de Soete, (zie boven)
Ringonderzoek : K. Visser, Kerklaan 73, Kortenhoef, tel. 035-60736
Vogelcursus : C.C.M. Last, Mr. J.C. Bührmanl. 46, Ankeveen, tel. 035-62099
Contr.Vogelwet: R.G. Moolenbeek, (zie boven)
Korhaan : A. Stoker, Gabriëlgaarde 42, 1241 A.M. Kortenhoef tel. 035-62478
Vogelasyl : B. v. Ingen, J. v. Schimmelstr. 6, Naarden, tel. 02159-45658
Z. Flevoland : G. Blok, Schapenmeent 109, Almere-Haven, tel. 03240-16101
Excursies : J.J.M. Hardon-v. Velsen, Dotterbloemlaan 39, Baarn,
tel. 02154-18804

Inzenden waarnemingskaartjes

J. de Jonge, v. Brakellaan 26, H'sum, tel. 035-17672

Afhalen waarnemingskaartjes

Ankeveen : R.G. Moolenbeek
Bussum/Naarden: L. Reddingius, Gr. W de Oudelaan 22, tel. 02159-42508
Hilversum : J. de Jonge
Huizen : F. Griffioen, Omroep 16, tel. 02152-52958
Laren : O. de Graaff, Steffenshein 13, tel. 02153-83143

Contributie : f 20,- per jaar, huisgenootlid f 7,50, Vogeljaar f 15,50